

stappen tot reformatie hadden gedaan. Maar dat werd juist nagelaten. De Commissie tot Reorganisatie had kunnen rapporteren: „Wij zijn nu ripe overweging tot de konklusie gekomen, dat de Kerk niet te reorganisatie is, wil zij waarlijk aanspraak maken op den naam van een Hervormde of Gereformeerde Kerk. Wij kunnen met niets minder dan met reformatie toe”. En al had het rapport geen anderen inhoud gehad, dan zou het als een eerste poging tot reformatie kunnen zijn aangemerkt. Maar zou dit concept tot reorganisatie worden aangenomen, dan zou juist, naar wij vreezen, de reformatie op de lange baan worden geschoven. De prikkel tot reformatie wordt er o.i. door afgestompt.

Blijft men zich ook na verwerping van dit plan in deze lijn bewegen, dan komt er van reformatie niets. Dan blijft de scheiding tusschen onze broeders in de Herv. Kerk en ons bestendigd. Dan is er geen belofte van kerkelijke hereniging, ook niet voor de toekomst. Wij behoeven zeker niet te herhalen, dat wij onze broeders niet den weg van Scheiding of Doleantie willen opdringen. Wij zouden ons verheugen, wanneer zij een anderen en zelfs beteren weg konden vinden. Maar op de manier als heden wordt voorgesteld komen we niet bij elkaar. En kan Dr Riemens het ons niet vergeven, dat ons dit aan het hart gaat?

Inzonderheid is Dr Riemens er niet over te spreken, dat wij er zuik een klem op legden, dat de Commissie niet alleen niet tot de Dordtsche Kerkenorde terugkeerde, maar naar haar eigen verklaring die zelfs niet als leidraad wilde kiezen. Daaruit maakten wij de gevolgtrekking: „De klassiek-Gereformeerde presbyteriale Kerkorde” wordt eenvoudig op zij gezet.

Daartegenover beroept Dr Riemens zich op het rapport.

Wij willen dit woordelijk overnemen.

In ons rapport staat letterlijk: „In aanmerking nemende, dat het concept van 1809 gerekend heeft met de tegenwoordige orde van zaken, d. w. z. na 1796, scheiding van kerk en staat, naar de grondwet van 1806, en dat deze orde van zaken, principieel staatsrechtelijk, tot op den huldigen dag voortduurt, meende de Commissie niet de Dordtsche Kerkorde als leidraad te moeten gebruiken bij haar ontwerp...”. De reden, waarom de Dordtsche Kerkorde zonder meer niet geschikt is, bestaat dus niet daarin, dat zij den klassiek-presbyterialen Gereformeerden kerkvorm representeert — waarmee dan N.B. de commissie niet te maken zou willen hebben! — maar dat de Dordtsche Kerkorde een verhouding van Kerk en Staat onderstelt, die thans niet meer de verhouding is.

Daarmede is noch gezegd noch bedoeld, dat de Dordtsche Kerkorde nu door de commissie ter zijde gelegd is; integendeel: wie ons rapport doorbladert, ziet in de toelichting telkens, dat met genoemde Kerkorde rekening is gehouden en dat in haar een waardevol Document is gezien, hetwelk over allerlei vraagstukken licht geeft; alleen — als leidraad konden we, wegens de veranderde verhouding van Kerk en Staat, haar niet nemen.

Blijkbaar zou de schrijver in „De Reformatie” alleen dan tevreden zijn, wanneer wij het Gereformeerde met het independentistische standpunt hadden vereenzelvigd, en wanneer we alleen naar het verleden, en niet naar de toekomst hadden gezien.

Dat de belijdenis van den Naam des Heeren — gelijk Hoedemaker en Gunning zoo vaak daarover hebben geschreven — ons in de Kerk nog meer waard is dan een of ander artikel, en dat we deze belijdenis niet als artikel maar als centrum van heel de belijdenis waardeeren, blijft ons een heilig voorrecht, ook al spot prof. Hepp: „tant de bruit pour une omelette”, „veel drukte om 'n kleinigheid”.

Met den besten wil kunnen wij niet inzien, hoe deze nadere toelichting onze kritiek ook maar in het minst krachteloos maakt.

De weergave van „De Nederlander”, dat de Commissie de Dordtsche Kerkenorde niet als leidraad wil nemen, blijkt alzo juist.

Wat uit het rapport wordt aangehaald spreekt dit met geen enkel woord tegen.

Ja maar, zegt Dr Riemens, in de toelichting wordt toch met genoemde Kerkenorde rekening gehouden, zij wordt daarin beschouwd als een waardevol Document, dat over allerlei vraagstukken licht geeft.

Met Uw welnemen, is ons antwoord, maar daarmee is onze stelling niet omvergeworpen, dat zij als Kerkenorde is op zij gezet.

Of men haar al voor een „waardevol Document” houdt, beteekent nog niet, dat men haar als Kerkenorde nog, zij het ook in kwintessens, handhaaft.

Neen, door haar zelfs niet als leidraad te begeeren, bewijst juist, dat men haar als Kerkenorde zelfs in haar kwintessens loslaat.

Indien te eener tijd het verdrag van Versailles door een ander wordt vervangen, waarvan men verzekert, dat het oude verdrag daarbij zelfs niet als leidraad heeft gediend, dan mag men toch zeker, al beschouwt men het verdrag van 1918 nog als een „waardevol Document”, dat over allerlei vraagstukken licht geeft, konkludeeren, dat dit als verdrag is op zij gezet.

Of wil men een ander voorbeeld? Hoevelen zijn er niet, die de Schrift noch in haar geheel aannemen, noch als leidraad handhaven, maar die gaarne beweren, dat zij voor haar „een waar-

vol Document” is, dat over allerlei vraagstukken licht geeft? Hebben wij dan niet het recht om het hun voor te houden: daarmee zet zij de Schrift als Schrift op zij?

Men verlieze hierbij het derde van vergelijking niet uit het oog.

Ons dunkt, dit is toch volkomen logisch.

Dr Riemens betoogt verder, dat de Commissie de Dordtsche Kerkenorde niet als leidraad zelfs kon aannemen, omdat de verhouding van Kerk en Staat veranderd is.

Maar, zoo vragen we, hoe hebben de Gereformeerde Kerken in deze gehandeld?

Men zal dezen kerken toch niet voor de voeten kunnen werpen, dat zij met de veranderde verhouding van Kerk en Staat geen rekening hebben gehouden.

Juist wordt ons van Hervormde zijde telkens verweten, dat wij dit al te zeer hebben gedaan en daarmee het voetspoor der vaderen hebben verlaten.

En toch hebben die Kerken de Dordtsche Kerkenorde in haar geheel aanvaard en haar in 1905 slechts op enkele punten, vooral waar het de verhouding van Kerk en Staat betrof, herzien.

Voor haar is de oude Dordtsche Kerkenorde al zoo veel meer dan leidraad, hoewel de gewijzigde toestanden in zake Kerk en Staat stellig niet minder, eer meer, in rekening zijn gebracht, dan de Reorganisatie-commissie heeft gedaan.

De reden, waarom men niet tot de Dordtsche Kerkenorde, zelfs niet als leidraad, terugkeerde, kan derhalve onmogelijk in de voornoemde veranderde omstandigheden liggen.

De Gereformeerde Kerken strekken daarvoor ten bewijs.

De reden moet elders gezocht, n.l. daarin, dat men niet al te sterk van de tegenwoordige organisatie der Ned. Herv. Kerk wil afwijken en de in de negentiende eeuw opgekomen genootschaps-idee niet wil prijsgeven.

Ook vergist Dr Riemens zich ten eenenmale, als hij hieraan toevoegt, dat wij blijkbaar alleen dan tevreden zijn, wanneer de Commissie het Gereformeerde standpunt met het independentistische had vereenzelvigd.

Het is ons niet onbekend, dat een blad als „De Gereformeerde Kerk” ons gedurig van independentisme beschuldigt.

Wij hadden van een man als Dr Riemens niet verwacht, dat hij die beschuldiging zou overnemen.

Ons artikel zou te uitvoerig worden, wanneer wij hier het wezen van het independentisme gingen uiteenzetten.

Wij bepalen ons hiertoe: één der essentiële trekken van het independentisme is, dat in dat stelsel het kerkverband een quantite négligeable is.

Durft men met de hand op het hart te verklaren, dat dit in de Gereformeerde Kerken ook het geval is?

Op de Synode te Assen, waarover onder meer onze Confessionele broeders zoo slecht te spreken zijn, is dat wel anders gebleken.

Daar is voor de zooveelste maal het independentisme in de kerkrechtelijke beslissingen veroordeeld.

Het Gereformeerde standpunt ligt juist beveiligd zoowel voor het independentistische als tegen het collegialistische (genootschappelijke) gevaar.

Tegenover de vrees van Dr Riemens staat onze vrees, dat hij het Gereformeerde standpunt met het collegialistische vereenzelvigt.

Vervolgens tast Dr Riemens ook hierin mis, dat wij alleen dan voldaan zouden zijn, wanneer de Commissie alleen naar het verleden en niet naar de toekomst had gezien.

Zoeken de Gereformeerde Kerken dan soms in repressatie heil?

Leven zij geheel in het verleden?

Zien zij niet in de toekomst?

Geestverwanten van Dr Riemens hebben het wel anders getuigd.

Zij wilden de Gereformeerde Kerken den lof niet onthouden, dat zij in velerlei opzicht de Hervormde Kerken vooruit zijn.

Het rapport noemt als problemen op wier oplossing de organisatie van 1816 niet berekend is: de groote stadskerken, de zending, de diaconale vraagstukken.

Nu zijn onze kerken wat het groote-stads-probleem betreft volstrekt niet, waar zij behooren te wezen. Dit stemmen we volmondig toe.

„De Reformatie” hamerde er gedurig op, om ook in deze in de reformatie voort te varen.

Wij zelf hebben meer dan eens het pleit gevoerd voor de vorming van zelfstandige kleinere kerken.

Toch gelooven we, als te roemen ons oorbaar is, dat de Gereformeerde Kerken zelfs hierin op de Ned. Herv. Kerk een niet onbelangrijken voor-sprong hebben.

Let men er op, hoeveel zielen voor rekening komen van een Hervormd predikant en hoeveel voor zijn Gereformeerden collega in dezelfde stad, dan is het verschil enorm.

En dat, terwijl voor geen enkelen Gereformeerden predikant de Staat ook maar een stuiver betaalt.

Welk een achterstand er desondanks bij ons nog bestaat, onze Kerkenorde is er in geen geval debet aan.

Dit is juist het prachtige in haar, dat zij ook voor de toekomst de gewenschte elasticiteit bezit.

Toen de Geref. Kerk van Den Haag zich in twee zelfstandige kerken splitste, behoeft de Kerkenorde daarvoor niet te worden gewijzigd.

Had zij zich in zes zelfstandige kerken gesplitst, dan zou de Kerkenorde daartegen evenmin in verzet zijn gekomen.

Op dit punt is zij niet alleen toereikend voor de naaste, maar zelfs voor de allerverste toekomst.

En nu het tweede met name aangeduide probleem: de Zending.

Van Leiden, waar Dr Riemens woont, is Oegstgeest niet ver verwijderd.

Hij informeerde aan de Zendingsschool aldaar eens, hoe men er over de Zending der Gereformeerde Kerken oordeelt.

Men zal hem daar wel uitleggen, hoeveel perspectieven de Gereformeerde Zending opent.

En dat dank zij onze Zendingssorde, die zich geheel bij onze Kerkenorde aansluit.

Met name voor de Zending is ons oog op de toekomst gericht.

Thans het derde probleem: de diaconale verzorging.

Statistisch kunnen de diaconale cijfers van onze Kerken in elk opzicht een vergelijking met die der Ned. Herv. Kerk doorstaan.

Hetzelfde geldt van de wijze der armverzorging.

Wij weten niet of Dr Riemens ons „Diaconaal Correspondentieblad” geregeld leest.

Daarin worden tal van actuele vraagstukken besproken.

Ook wordt niet verzuimd op de toekomst acht te geven.

Wij zeggen dit alles niet om onszelf op iets te laten voorstaan, maar om het leven naar onze Kerkenorde te recomanderen.

Blijft nog het slot van Dr Riemens' stuk over. Hierover moeten wij ons ernstig beklagen.

Dr Riemens licht de lezers van „De Nederlander” niet alleen onvoldoende, maar verkeerd in en wekt bij hen van ons een indruk, die aan de waarheid, ook in haar ethischen zin, tekort doet.

Wij schreven letterlijk: „En het (n.l. het Reorganisatie-rapport) werkt daarvoor (n.l. voor de reorganisatie) een plan uit, waarvan menigeen in de Ned. Herv. Kerk zal zeggen: tant de bruit pour une omelette, d. i. veel drukte om een kleinigheid”.

In het verband gelezen kan dit niet anders betekenen dan: in de praktijk zal deze reorganisatie zoo weinig blijken te verschillen van de tegenwoordige organisatie, dat menigeen in de Herv. Kerk zal zeggen: moest daarvoor zooveel stof opgejaagd?

Dr Riemens betreft dit niet, gelijk wij deden, op het resultaat der reorganisatie, maar op de waarde van „de belijdenis van den Naam des Heeren” boven een of ander artikel en hij geeft voor, dat wij daarmee spotten.

Dit nu kan niet door den bengel.

Wat moeten de lezers van „De Nederlander”, die geen kennis dragen van ons artikel, hiervan denken?

Daarmee had Dr Riemens moeten rekenen.

Zijn voorlichting is in deze niet alleen het tegendeel van objectief, maar zelfs subjectief in een kwaliteits, welke niet met zijn persoonlijkheid overeenkomt.

Hij verschuift de kwestie en dicht ons een gesteldheid toe, waarin wij niet verkeeren.

Overigens heeft deze „interruptie” ons de gelegenheid geboden om het een en ander uit te spreken, dat wellicht dienen kan tot sterking van het kerkelijk besef.

— Ook in Indië bezwaren.

Indertijd bespraken we het geval van Dr D. K. Wielenga, die in Bandoeng als leeraar aan het Christelijk Lyceum werd benoemd en uitsluitend om zijn radikaal als Dienaar des Woords te behouden, door den kerkeraad van Bandoeng als tweede predikant werd beroepen.

Buiten den persoon van den beroepene om, die ons zeer sympathiek is, opperden we bezwaren tegen de wijze, waarop in Indië deze zaak is aangevat.

En dat al weer niet om de broeders in Indië te treffen met kritiek, maar omdat dit geval het meest recent was van de gevallen, die daarmee op één lijn staan.

Wij hebben hier alleen het generaal belang onzer kerken op het oog.

Het blijkt nu, dat ook in Indië het bezwaar wordt gevoeld.

Dr A. Ringalda, de nieuwe hoofdredakteur van het „Kerkblad van de Gereformeerde Kerken in Nederlandsch-Indië” (lijde onder zijn nieuwe waardigheid zijn arbeid als medewerker aan ons blad niet!) schrijft daaromtrent:

Nu Dr Wielenga echter blijkbaar geen emeritaat kon verkrijgen, bleef slechts de weg open, dat hij te Bandoeng beroepen werd als tweede predikant. Niet allen zijn met deze oplossing even ingenomen. En ware deze

zaak op o gekomen, bleken zij beroeping besloot, en ren, dit i tracta. In bespreking tot de con Toch is u zaak van ten er hie de vergad kan same derheid t van de G zich juist havige n wijze afn voor gehu doen verbi dat hier i Het wa geweest, i zoek van het beroe uitgesprol kantsplaa deze zaak een indru gesproken gester en. De Classi dit geval loeng en Wij hoj ken nog i kwestie d roep gesl wordt, he Over de i peeren, is en om zij hier verri kom! De hem in a

Dit lijkt

Een cla om in zu beslissing

Drie we Of de afwachten

Of een eenroepen

Of op e ken nog t

De laas Want a kan toch geen konk

Men me eerst gescl orde zijn

Het is krole gege

Er was doeng

Het ging lenga

Het gok die als ty die konkr te doen l

Het gev Het beti of andere dan in de

Het is g Want di Wat is

Aan der onze kerke gelingen o

Maar na konkrete ni praktisch l achter de

In het l lijk leven

En de l Met ver

zaak schre lenga's arl

„De Rotte op wat ik v de bestrijdi wordt door staart aan c nem. Hetze polemiek, v

Merkwaar alweer won Letterlijk

er niet ove het er ook af mag sta in Utrecht